

805

INSTRUKCJA MINISTRA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 11 czerwca 1952 r.

w sprawie zadań terenowych organów jednolitej władzy państwowej w zakresie werbunku niewykwalifikowanej siły roboczej.

Na podstawie § 10 oraz § 27 pkt 3 uchwały Nr 679 Prezydium Rządu z dnia 29 września 1951 r. w sprawie werbunku niewykwalifikowanej siły roboczej (Monitor Polski Nr A-88, poz. 1214) ustala się, co następuje:

I. Przepisy ogólne.

§ 1. Bezpośrednie prowadzenie werbunku niewykwalifikowanej siły roboczej należy do zakresu działania:

- 1) samodzielnych referatów zatrudnienia prezydiów powiatowych rad narodowych, zwanych w dalszych przepisach referatami zatrudnienia PRN;
- 2) samodzielnych oddziałów (referatów) zatrudnienia prezydiów miejskich rad narodowych, zwanych w dalszych przepisach oddziałami (referatami) zatrudnienia MRN;
- 3) prezydiów gminnych rad narodowych (GRN) — referatów do spraw socjalnych i kulturalnych — oraz sołtysów;
- 4) zakładów pracy, które prowadzą werbunek na podstawie zezwoleń wydanych przez właściwe dla miejsca werbunku prezydium wojewódzkiej rady narodowej, które może zlecić tę czynność prezydium PRN.

§ 2. Nadzór nad przebiegiem werbunku sprawują:

- 1) Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej;
- 2) samodzielne oddziały zatrudnienia prezydiów wojewódzkich rad narodowych, zwane w dalszych przepisach oddziałami zatrudnienia WRN.

§ 3. Werbować do pracy należy osoby obojga płci zdolne do wykonywania pracy w wieku dla mężczyzn od 16 do 55 lat, dla kobiet od 16 do 50 lat, o ile zarządzenie dla danego werbunku nie stanowi inaczej.

§ 4. Zakazuje się werbowania:

- 1) osób niezdolnych do pracy z powodu kalectwa lub nieosiągnięcia bądź przekroczenia granicy wieku;
- 2) osób zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy i rolniczych spółdzielniach produkcyjnych bez zgody zarządu spółdzielni.

§ 5. Werbunek opiera się na:

- 1) udzielaniu ścisłych i szczegółowych informacji osobom werbowanym o warunkach płacy i pracy oraz bytu;
- 2) dobrowolnej zgodzie zwerbowanego na zawarcie umowy o pracę z zakładem pracy, dla którego prowadzony jest werbunek.

§ 6. Oddziały zatrudnienia WRN w uzasadnionych przypadkach na wniosek prezydium PRN mogą organizować zbiorowe wyjazdy propagandowe do zakładu pracy, dla którego prowadzony jest werbunek.

§ 7. Oddziały (referaty) zatrudnienia propagują z polecenia prezydium WRN (PRN) prowadzone werbunki, a w szczególności:

- 1) wysyłają do podległych jednostek otrzymane materiały propagandowe w terminie nie później niż

2 dni od daty ich otrzymania, dopilnowując, aby plakaty były umieszczone w lokalach władz, urzędów, instytucji, szkół, organizacji społecznych, w gospodach spółdzielczych i innych miejscach, gdzie gromadzi się ludność miejscowa;

- 2) inicjują nadawanie komunikatów oraz audycji w miejscowych radiowęzłach;
- 3) popularyzują werbunek, wykorzystując w tym celu zebrania mieszkańców gromady;
- 4) popularyzują werbunek w prasie miejscowej, w kinach itp.

§ 8. Przy prowadzeniu werbunku należy w jak najszerszym zakresie współdziałać z komisjami pracy i pomocy społecznej (stosownie do instrukcji Kancelarii Rady Państwa z dnia 27 sierpnia 1951 r. Nr 12) ze związkami zawodowymi oraz organizacjami społecznymi, jak ZMP, Liga Kobiet, Związek Samopomocy Chłopskiej i inne.

§ 9. Odpowiedzialnym wobec Prezydium WRN (PRN) za sprawny przebieg werbunku jest członek prezydium WRN (PRN, MRN), który z tytułu podziału pracy sprawuje nadzór i kontrolę nad oddziałem (referatem) zatrudnienia.

II. Zadania prezydiów rad narodowych.

1. Zadania prezydiów WRN.

§ 10. Prezydium WRN po otrzymaniu z Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej zarządzenia werbunku przesyła niezwłocznie prezydium PRN plan werbunku według ustalonego wzoru (wzór Nr 1) — do wykonania, zaś Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej — do wiadomości, podejmując równocześnie stosowną uchwałę o prowadzeniu werbunku.

§ 11. Prezydium WRN w czasie trwania werbunku:

- 1) systematycznie rozpatruje na swoich posiedzeniach sprawy dotyczące przebiegu i oceny werbunku; na posiedzeniach tych prezydium WRN ustala wytyczne bądź podejmuje uchwały, zmierzające do zabezpieczenia wykonania planu werbunku;
- 2) omawia na naradach z przewodniczącymi prezydiów PRN sprawy dotyczące przebiegu i oceny werbunku, a w razie potrzeby zwołuje specjalne narady odpowiedzialnych za werbunek członków prezydiów PRN w celu szczegółowego omówienia braków i niedociągnięć oraz ustalenia sposobów wykonania planów werbunkowych; na narady te prezydium WRN w miarę potrzeby zaprasza przedstawicieli zarządów wojewódzkich organizacji społecznych celem udzielenia im odpowiednich wytycznych w zakresie współpracy w werbunku.

§ 12. Odpowiedzialny za sprawy werbunkowe członek prezydium WRN:

- 1) referuje na posiedzeniach prezydium WRN sprawy związane z werbunkiem;
- 2) bierze udział w konferencjach i odprawach dotyczących werbunku;

- 3) analizuje sprawozdania z przebiegu werbunku w powiatach oraz kontroluje w terenie sposób wykonywania uchwał podjętych przez prezydium WRN, wydanych instrukcji i zarządzeń dotyczących werbunku;
- 4) kontroluje pracę terenową aparatu zatrudnienia;
- 5) ściśle współdziała z komisją pracy i pomocy społecznej, wykorzystując wnioski komisji do wytycznych bądź projektów uchwał prezydium WRN.

2. Obowiązki oddziałów zatrudnienia WRN.

§ 13. Oddział zatrudnienia WRN niezwłocznie po otrzymaniu zarządzenia werbunku z Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej sporządza w porozumieniu z wojewódzką komisją planowania gospodarczego projekt wojewódzkiego planu werbunku na powiaty oraz projekt uchwały prezydium WRN w sprawie werbunku. Projekt uchwały kierownik oddziału zatrudnienia przedkłada resortowemu członkowi prezydium WRN w celu wniesienia na posiedzenie prezydium WRN.

§ 14. Przy opracowywaniu wojewódzkiego planu werbunku należy przestrzegać zasady, aby na terenie tego samego powiatu nie planować równoczesnego werbunku dla dwóch lub więcej zakładów pracy z tej samej gałęzi produkcji (np. dla dwóch przedsiębiorstw budowlanych).

§ 15. Oddział zatrudnienia WRN, prowadzący werbunek dla innych województw, niezwłocznie po podjęciu uchwały przez prezydium WRN przesyła plan werbunku w przekroju powiatowym do wiadomości oddziałom zatrudnienia WRN, dla których prowadzi werbunek, w celu niezwłocznego delegowania werbowników.

§ 16. Oddział zatrudnienia WRN przez stałe, oparte na planach pracy, wyjazdy nadzoruje przebieg werbunku, a w szczególności:

- 1) kontroluje, instruuje i udziela bezpośredniej pomocy w wykonaniu planów werbunkowych referatom zatrudnienia PRN;
- 2) instruuje i kontroluje działalność oddziałów (referatów) zatrudnienia MRN (PRN) w zakresie nadzorowania przez nich stanu opieki nad zwerbowanymi robotnikami w zakładach pracy, współdziałając w tym zakresie z wojewódzką komisją pracy i pomocy społecznej, związkami zawodowymi oraz innymi organizacjami społecznymi;
- 3) kontroluje pracę werbowników w terenie, na którym prowadzony jest werbunek.

§ 17. Dla omówienia i wymiany doświadczeń w zakresie werbunku oraz udzielania instruktażu oddział zatrudnienia WRN zwołuje nie rzadziej niż raz na 2 miesiące odprawy robocze pracowników oddziałów (referatów) zatrudnienia MRN (PRN).

§ 18. Kierownik oddziału zatrudnienia WRN składa nie rzadziej niż raz w tygodniu sprawującemu nadzór członkowi prezydium WRN sprawozdanie z przebiegu werbunku oraz wnioski mające na celu zabezpieczenie terminowego wykonania planu werbunku.

§ 19. Oddział zatrudnienia WRN po zakończeniu werbunku sporządza sprawozdanie z jego przebiegu dla prezydium WRN i po zaakceptowaniu przez prezydium WRN przesyła sprawozdanie w terminie nie dłuższym niż 14 dni od daty zakończenia werbunku do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

3. Zadania prezydium PRN.

§ 20. Prezydium PRN, po otrzymaniu z Prezydium WRN zarządzenia werbunku, przesyła niezwłocznie prezydium GRN rozdzielnik werbunkowy według ustalonego wzoru (wzór Nr 1) — do wykonania, zaś prezydium WRN — do wiadomości, podejmując równocześnie stosowną uchwałę o prowadzeniu werbunku.

§ 21. Prezydium PRN w czasie trwania werbunku systematycznie rozpatruje na swoich posiedzeniach oraz na naradach przewodniczących GRN sprawy dotyczące przebiegu i oceny werbunku, ustalając wytyczne zmierzające do zabezpieczenia wykonania planu werbunku. O posiedzeniach tych prezydium PRN zawiadamia prezydium WRN celem delegowania swego przedstawiciela.

§ 22. Ponadto zadania prezydium PRN są analogiczne do zadań prezydium WRN wymienionych w § 12.

4. Obowiązki referatów zatrudnienia PRN.

§ 23. Referat zatrudnienia niezwłocznie po otrzymaniu zarządzenia werbunku z prezydium WRN opracowuje w porozumieniu z powiatową komisją planowania gospodarczego i na podstawie znajomości terenu projekt rozdzielnika werbunkowego na gminy oraz projekt uchwały prezydium PRN.

§ 24. Referat zatrudnienia PRN:

- 1) udziela zezwoleń na prowadzenie werbunku werbownikom zakładów pracy w ramach planów werbunkowych nadesłanych przez prezydium WRN oraz prowadzi rejestr werbowników i wydanych zezwoleń na prowadzenie werbunku według ustalonego wzoru (wzór Nr 2);
- 2) prowadzi werbunek bezpośrednio w gromadach i miasteczkach, współdziałając przy tym z werbownikami zakładów pracy i organizacjami społecznymi;
- 3) współdziała z zarządami powiatowymi organizacji społecznych (ZMP, ZSch, LK) oraz komendą powiatową P. O. „Służba Polsce” w celu włączenia aktywu społecznego w gminach i gromadach do werbunku;
- 4) organizuje wyjazdy zwerbowanych w trybie określonym instrukcją w sprawie zasad przewożenia zwerbowanych robotników z miejsca zamieszkania do miejsca pracy.

§ 25. Referat zatrudnienia PRN po przybyciu werbowników:

- 1) omawia z werbownikami plan i metody werbunku na ich terenie;
- 2) informuje werbowników o warunkach miejscowych oraz o aktywistach gminnych, do których powinni się zgłosić w celu uzyskania pomocy przy prowadzeniu werbunku;
- 3) informuje o obowiązujących terminach odjazdu transportów zwerbowanych oraz o sposobach utrzymania stałej łączności z referatem zatrudnienia PRN;
- 4) kontroluje w terenie pracę werbowników, zwracając szczególną uwagę na dokładność udzielanych przez nich informacji oraz właściwy sposób prowadzenia werbunku.

§ 26. W przypadku stwierdzenia niewłaściwej pracy werbownika, nieodpowiedniego zachowania się w terenie czy niestosowania się do przepisów o obowiązkach werbownika, referat zatrudnienia PRN odwołuje werbownika z terenu oraz sporządza protokół odwołania, przesyłając go do właściwego zakładu pracy za pośrednictwem oddziału zatrudnienia WRN.

§ 27. Po zakończeniu werbunku w terenie referat zatrudnienia PRN:

- 1) przyjmuje sprawozdanie werownika z przebiegu jego pracy w terenie bądź na podstawie notatek i ustnych uwag werownika sporządza krótkie sprawozdanie, które podpisuje werownik;
- 2) odnotowuje datę wyjazdu oraz uwagi o pracy werownika w rejestrze werowników.

§ 28. Referat zatrudnienia PRN bierze czynny udział w prowadzeniu werunku bezpośrednio w miasteczkach i gromadach, a ponadto:

- 1) kontroluje, instruuje i udziela bezpośredniej pomocy prezydium GRN i sołtysom w wykonaniu rozdzielników werunkowych oraz zarządzeń prezydium PRN w sprawach werunku;
- 2) nadzoruje pracę i instruuje referentów do spraw socjalnych i kulturalnych prezydiów GRN w wykonywaniu czynności w zakresie werunku;
- 3) dba, aby aktywiści społeczni w gminach i gromadach popularyzowali werunek.

§ 29. Pracownicy referatu zatrudnienia PRN biorą udział w odprawach sołtysów i na zaproszenie — w posiedzeniach prezydiów GRN, zwołanych w sprawach werunku.

§ 30. Ponadto obowiązki referatów zatrudnienia PRN są analogiczne do obowiązków oddziałów zatrudnienia WRN ustalonych w §§ 18 i 19, z tym że sprawozdanie z przebiegu werunku, o którym mowa w § 19, zostaje przesłane do oddziału zatrudnienia WRN.

5. Zadania prezydiów GRN.

§ 31. Prezydium GRN, po otrzymaniu z prezydium PRN zarządzenia werunku, podejmuje niezwłocznie stosowną uchwałę o prowadzeniu werunku przysyłając jej odpis do wiadomości prezydium PRN oraz zawiadamia sołtysów o rozpoczęciu werunku.

§ 32. Prezydium GRN omawia na najbliższej odprawie sołtysów sprawę dotyczącą prowadzenia werunku, przy czym:

- 1) zapoznaje sołtysów z uchwałą oraz wytycznymi w sprawie werunku;
- 2) udziela szczegółowych informacji o warunkach pracy i płacy w zakładach pracy, dla których prowadzony jest werunek.

§ 33. Prezydium GRN poucza sołtysów o ich obowiązkach w zakresie werunku, a w szczególności:

- 1) ustalania osób mających warunki do podjęcia pracy na wyjazd oraz przekonywania ludności, w bezpośrednich rozmowach i na zebraniach, o celowości podjęcia pracy;
- 2) współdziałania z pracownikami referatów zatrudnienia PRN oraz werownikami delegowanymi przez zakłady pracy, wskazywania im aktywistów społecznych dla współdziałania w werunku oraz zapewniania odpłatnych podwód w celu prowadzenia werunku na terenie gminy;
- 3) rozplakatowania materiałów propagandowych;
- 4) składania sprawozdań z przebiegu werunku na następnych odprawach sołtysów.

§ 34. Prezydium GRN zapewnia natychmiastowe rozesłanie do sołtysów otrzymanych materiałów propagandowych oraz czuwa nad właściwym ich rozpowszechnieniem, zgodnie z zaleceniami prezydium PRN.

§ 35. Prezydium GRN w przypadkach słabych wyników werunku zwołuje specjalne odprawy sołtysów przy współudziale przedstawicieli terenowych organiza-

cji społecznych w celu zapewnienia terminowego wykonania planu werunku.

§ 36. Prezydium GRN okazuje jak najdalej idącą pomoc werownikom, a w szczególności wskazuje:

- 1) gromady mające nadwyżki siły roboczej, w których werownicy powinni przeprowadzać werunek, oraz
- 2) aktywistów w gromadach, do których powinni się zwrócić o pomoc przy prowadzeniu werunku.

§ 37. Prezydium GRN lub sołtys — w przypadku, gdy werownik nie posiada zezwolenia prezydium WRN bądź PRN na werunek — zakazuje prowadzenia werunku na podstawie § 14 uchwały Nr 679 Prezydium Rządu z dnia 29 września 1951 r. (Monitor Polski Nr A-88, poz. 1214), w przypadku zaś oporu ze strony werownika zwraca się o interwencję do organów Milicji Obywatelskiej, zawiadamiając o tym niezwłocznie prezydium PRN.

6. Obowiązki referatu do spraw socjalnych i kulturalnych prezydium GRN.

§ 38. Referat do spraw socjalnych i kulturalnych prezydium GRN prowadzi sprawy związane z werunkiem na terenie gminy, jak informowanie osób zgłaszających się w sprawie pracy i kierowanie ich w zasadzie do referatu zatrudnienia PRN, przygotowywanie uchwał prezydium GRN w sprawach werunku, prowadzenie wykazu zgłaszających się werowników, korespondencję z referatem zatrudnienia PRN itd.

7. Zadania prezydiów WRN, PRN, MRN, GRN w zakresie opieki nad zwerbowanymi.

§ 39. Prezydia WRN, PRN, MRN, na których terenie znajdują się zakłady pracy przyjmujące zwerbowanych robotników, sprawdzają stan opieki nad zwerbowanymi, a w szczególności:

- 1) sposób przyjmowania zwerbowanych przez administrację zakładów pracy (szybkie załatwianie formalności przy przyjęciu do pracy, natychmiastowe zakwaterowanie itp.);
- 2) warunki zakwaterowania oraz zbiorowego wyżywienia;
- 3) dotrzymywanie przez zakłady pracy warunków pracy i płacy określonych w układach zbiorowych oraz w obowiązujących przepisach;
- 4) działalność kulturalno-oświatową wśród zwerbowanych.

§ 40. W razie stwierdzenia niedostatecznej opieki nad zwerbowanymi robotnikami prezydium właściwej rady narodowej podejmuje interwencję w celu poprawy stwierdzonego stanu, a w szczególnie ważnych przypadkach zawiadamia o tym władze nadrzędne.

§ 41. Prezydium GRN (referat do spraw socjalnych i kulturalnych) w przypadku stwierdzenia przez sołtysów powrotu zwerbowanych do miejsca ich zamieszkania, ustala przyczyny powrotu, a w przypadkach uzasadnionych skarg — sporządza protokół. Prezydium GRN przesyła protokół do prezydium PRN dla wyciągnięcia właściwych wniosków i zawiadamia zainteresowanego o wynikach.

